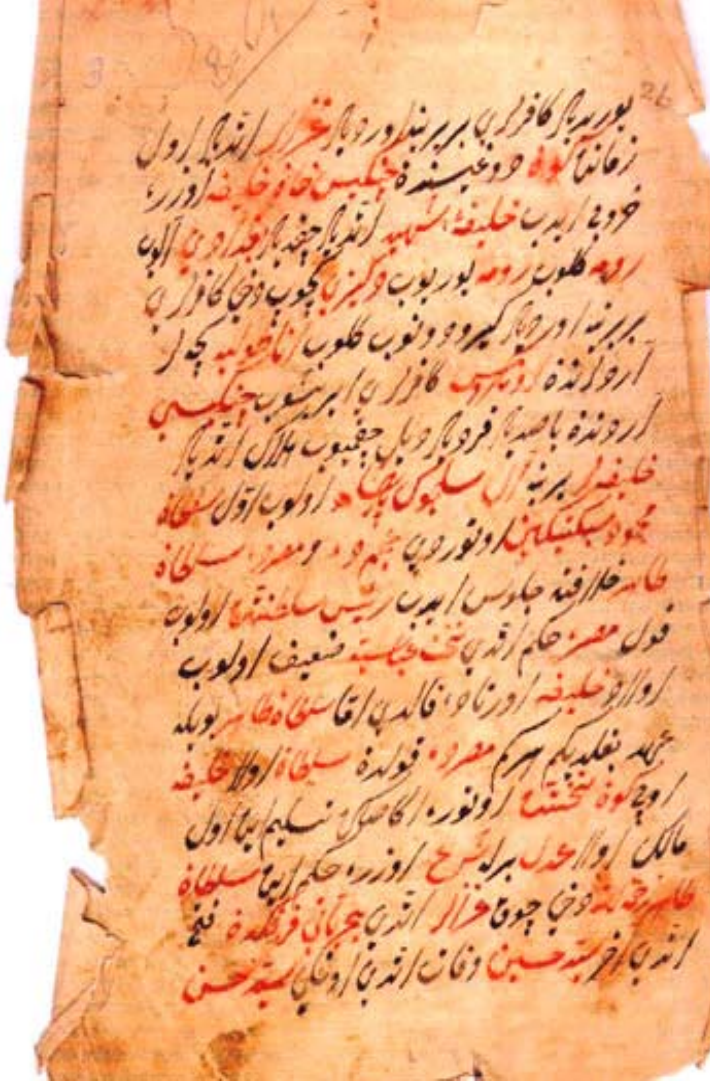

KİTÂB-I DEDE KORKUT ve ANADOLU TÜRK DESTANLARINDAN SALTUK-NÂME

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Milletlerin en büyük kültür mirasları destanlarıdır. Yüzyılların ötesinden, tarih öncesi çağlardan süzülerek gelen, destanlar milletlerin hafızalarıdır. Tarihi olmayan milletlerin, tarih yapmamış milletlerin destanları da olamaz. Destanlarda milletlerin hayatını bulursunuz. Başından geçen olayları, dünyaya bakış açısını, olaylar karşısında toplum tavrını görürsünüz. Destan kahramanları, yıllar, yüzyıllar geçse milletin hafızasından silinmez, kaybolmaz. Destan kahramanları derin izler bırakarak millet hafızasında yaşarlar. Destan kahramanları adeta bir milletin manevî vatandaşlarıdır. Varlığı insanlık tarihiyle eş zamanlı olan Türk milletinin de büyük destanları vardır. Bu destanlar içerisinde şüphesiz en görkemlisi, en önemlisi Kitâb-ı Dede Korkut'tur. Fuat Köprülü'nün de belirttiği gibi bütün Türk edebiyatı terazinin bir gözüne, Kitâb-ı Dede Korkut öbür gözüne konsa Kitâb-ı Dede Korkut yine ağır basacaktır.

Çünkü Kitâb-ı Dede Korkut, Türk milletinin hayatıdır.

Çünkü Kitâb-ı Dede Korkut, Türk milletinin tarihidir.

Çünkü Kitâb-ı Dede Korkut, Türk milletinin kahramanlık abidesidir.

Çünkü Kitâb-ı Dede Korkut, Türkçenin şekillendiği en görkemli edebî eserdir.

Çünkü Kitâb-ı Dede Korkut, başlı başına Türk milletinin kendisidir, millî ansiklopedisidir.

Kitâb-ı Dede Korkut'un izi daha sonra yaratılan edebî eserlerde de kendisini kuvvetli bir şekilde hissettirmiştir. Sibiryâ'daki, Türkistan'daki, Kafkasya'daki, Anadolu'daki ve Balkanlardaki Türk halklarının destanlarında, hikâyelerinde, masallarında Kitâb-ı Dede Korkut'un izi açık veya gizli olarak

görülmektedir. Bu edebî ürünlerden birisi de Saltuk-nâme'dir. Bu bildirimizde çeşitli yönlerden Kitâb-ı Dede Korkut ve Saltuk-nâme üzerinde duracağız. Kitâb-ı Dede Korkut'taki kahramanlar ile Sarı Saltuk'u karşılaştıracağız. Ortak noktalara değineceğiz. Öncelikle sizlere Saltuk-nâme'yi ve Sarı Saltuk'u kısaca tanıtmamızın yararlı olacağını düşünüyoruz.

Anadolu Türk destanlarından Saltuk-nâme, XIII. yüzyıl alp-erenlerinden Sarı Saltuk'un hayatını, savaşlarını ve çeşitli kerametlerini konu almaktadır. Eserde, Sarı Saltuk'un menkıbelerinin yanı sıra, dönemin önemli kişilerinin menkıbeleri ve bu kişilerin Sarı Saltuk ile olan münasebetleri de anlatılmaktadır. Sarı Saltuk, Anadolu ve Rumeli'nin fethi esnasında gazalara katılan, kahramanlığı ve velayeti ile daha yaşarken efsanevî bir şahsiyet haline gelen müstesna bir Türk kahramanıdır. Hayatı etrafında teşekkül eden menkıbelere diğer gazi ve velilerin menkıbeleri de karışmıştır [1]. Bu sebeple Sarı Saltuk'un gerçek hayatı ile ilgili bilgileri elde etmek son derece güçleşmiştir. Tarihî kaynaklarda yer alan Sarı Saltuk ile ilgili bilgiler Sarı Saltuk'un gerçek hayatını ortaya koyacak mahiyette değildir [2]. Gerçek hayat ile menkıbevî hayat iç içe geçmiştir. Üstelik tarihî kaynakların Sarı Saltuk hakkında verdikleri bu bilgilerin bazan birbiriyle çeliştiği de görülmektedir [3]. Sarı Saltuk'un destanî şahsiyeti ile ilgili bilgileri çeşitli menâkıb-nâmelerde [4] ve velayet-nâmelerde [5] bulabilirsek de bu konuda en mühim kaynak, hiç şüphesiz, Saltuk-nâme'dir.

Saltuk-nâme'nin konusu, esas olarak Sarı Saltuk'un hayatıdır. Eserin birinci cildinin ilk iki menkıbesinde Sarı Saltuk'un çocukluğu ve yetişmesi anlatılmaktadır. Birinci cildin elde bulunan nüshalarının ilk yaprakları kopuk olduğu için, Sarı Saltuk'un doğumundaki destanî unsurları tespit edemiyoruz. Saltuk-nâme'ye göre Sarı Saltuk'un asıl adı Şerîf Hızır'dır [6]. Şeceresi ise Hz. Muhammed'e ve Hz. Ali'ye dayanmaktadır [7]. Bu sebeple, eserde kahramanımızın Şerif, Şerif Hızır, Server, Saltık, Sarı Saltık adlarının yanı sıra Seyyid adı ile de anıldığı görülmektedir. Eserin başlangıcında Sarı Saltuk'un dedesi Seyyid Hüseyin ve babası Seyyid Hasan'ın gazalarından söz edilmektedir. Seyyid Hüseyin'in vefatından sonra yerine Seyyid Hasan'ın geçtiği ve pek çok yer fethettiği anlatılır. Düşmanları, sonunda Seyyid Hasan'ı zehirleyerek şehit ederler. Adamları, Seyyid Hasan'ı bir dağ üzerine defnedirler ve mezarını gizlerler. Şerif, üç yaşındayken babasız kalmıştır. Şerif'in yetiştirilmesi işini Seravil adındaki bir lala üstlenir [8]. Kısa sürede ata binmeyi, ok atmayı, kılıç kullanmayı öğrenen Şerif, Türk destanlarındaki alp tipinin önemli bir örneğini teşkil eder. Abdülaziz adındaki bilge bir kişi Şerif'in eğitimini üstlenir. Ancak, babasının ölümünden sonra beylik başkasına geçmiştir. Bu sebeple Şerif ve annesi çok sıkıntı çekerler. Bir süre sonra annesi de vefat edince, Şerif yapayalnız kalır. Seravil, Şerif'i elinden tutarak Emir Ali'nin huzuruna çıkarır. Emir Ali de Şerif'i Sultan Süleyman Sebüktekin'e gönderir. O sıralarda Sultan, Azerbaycan'dadır. Şerif, Sultanın huzuruna çıkar. Sultan ile birlikte ava giden Şerif, avda bütün hünelerini gösterir. Önünden hiç av kaçırmayan Şerif'e Sultan hayran kalır ve beytûlmaldan ulufe olarak günde kırk dirhem şâhî verilmesini emreder. Bu sırada Şerif on dört yaşındadır.

Battal Gazi bir gece Şerif'in rüyasına girer ve ona kendi atı Aşkar'ın, Dahhak'ın kılıcının, Giv'in mızrağının, Güştasb'in kalkanının ve Hazret-i Hamza'nın silahının bulunduğu mağarayı söyler. Uykusundan uyanan Şerif, mağarayı bularak, Battal Gazi'nin bahsettiği atı ve diğer silahları elde eder [9]. Bunların dışında Sarı Saltuk'un pek çok efsanevî silaha ve ata sahip olduğunu yine Saltuk-nâme'den öğreniyoruz [10]. Şerif Hızır'ın Saltuk adını alışı ise bir geleneğe

dayanmaktadır. Bu gelenek, kişinin gösterdiği kahramanlık sonucu ad almasıdır. Dede Korkut Kitabı'nda örneklerini gördüğümüz ad alma-ad verme olaylarının [11] benzerleri Saltuk-nâme'de de yer almaktadır. Kahramanımıza Saltuk adını, savaşta yendiği Alyon adlı bir düşmanı vermiştir. Müslüman olan Alyon'un adını da Saltuk, İlyas olarak değiştirir [12]. Bu ad verme olayı dışında eserde geçen diğer ad verme olayları Saltuk'a yenilerek Müslüman olan kişilere Saltuk tarafından bir Türk adı verilmesi ile ilgilidir [13].

Eserin ikinci cildinde Sarı Saltuk'un Türkistan vilayetlerine gidişi, Frenk diyarını fethi, Babil kuyusuna inişi, cadılarla savaşı, Cezayir'e ve Kuhistan diyarına seferi konu edinilmektedir. Ayrıca bu ciltte yer alan Kıssa-i ibtida-i evliya-i Rûm beyânı başlıklı menkıbede, Türkistan'dan Anadolu'ya gelen ve buraya yerleşerek Anadolu ve Rumeli'nin Türkleşmesinde önemli rol oynayan gazi dervişlerin, velilerin faaliyetleri; kerametleri; Horasan erenleri ile münasebetleri anlatılmaktadır. Üçüncü ciltteki menkıbeler ise Sarı Saltuk'un Maşrık ve Mağrip diyarlarına, Arabistan'a, Nirkap Dağı'na seferleri, Rağduş adlı cadıyı öldürmesi, Asfaryan cengini, Edirne'nin fethini konu almaktadır. Eserin Kıssa-i gaza ve vefât başlığını taşıyan bölümünde ise Sarı Saltuk'un şehadeti anlatılmaktadır.

Konularına göre incelendiğinde, menkıbelerin üç grupta toplandığı görülür.

Birinci gruptaki menkıbeler tarihî olayları konu almaktadır. Türklerin Rumeli'ye geçişi, Anadolu ve Rumeli'nin fethi, tekfurlarla yapılan savaşlar, Beylikler devri olayları, Osmanlı devletinin kuruluşu gibi konular tarihi gerçeklere az çok uygun biçimde eserde yer almaktadır. Bu olaylar içerisinde yine ön planda olan kişi Sarı Saltuk'tur. Bu menkıbelerdeki şahıslar ise Osman Gazi, Umur Bey, Sultan Alaettin, Gıyasettin Keyhusrev, Cengiz Han, Nasrettin Hoca, Ahmet Fakih, Karaca Ahmet, Mevlana gibi tarihî şahsiyetlerdir.

İkinci gruptaki menkıbeler ise efsanevî diyarlarda geçen ve Sarı Saltuk'un cinlerle, cadılarla, devlerle ve çeşitli olağan üstü yaratıklarla yaptığı savaşları konu alan menkıbelerdir. Bu gruptaki menkıbelerde Sarı Saltuk, adeta bir masal kahramanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yedi başlı ejderhalar; havada uçan cadılar; kanatlı atlar; konuşan ağaçlar, hayvanlar vb. mitolojik unsurlar ve çeşitli masal motifleri bu menkıbelerde yer almaktadır. Olaylar Kaf Dağı, Cinnistan, Kuhistan, Cabülsa (Cabülka), Şahmaran ülkesi gibi hayal ülkelerinde geçmektedir.

Üçüncü gruptaki menkıbeler ise Hindistan, Habeşistan, Arabistan gibi diyarlarda geçen ve Sarı Saltuk'un bu diyarlardaki savaşlarını, kerametlerini konu alan menkıbelerdir. Gerçek mekânlardaki olayları konu almasına rağmen bu menkıbelere de masal üslubu hâkimdir.

Eserde anlatılan olaylar genel olarak 13. yüzyılda geçmektedir. Saltuk-nâme'de yer alan menkıbeler mekân bakımından incelendiğinde, olayların iki ayrı grupta toplayabileceğimiz mekânlarda geçtiği görülür. Birinci grupta inceleyeceğimiz mekânlar gerçek mekânlardır. Anadolu, Rumeli, Azerbaycan, Kırım, Kefe, Deşt-i Kıpçak, Semerkant, Tataristan, Uygur diyarı, Nogay ili, Kâşgar, kısacası bütün Türk dünyası; Arabistan, Mısır, Cezayir, Hindistan, Habeşistan birinci grupta ele alacağımız mekânlardır. Sıraladığımız yer adları göz önüne alındığında, Saltuk-nâme'nin sadece Anadolu Türk destanı olmadığı, mekân olarak dönemin Türk dünyasını kapsadığı görülür. İkinci gruptaki yer adları ise masal ve efsane ülkeleridir. Kaf Dağı, Cinnistan, Kûhistan, Cabülsa, Şah-ı Maran ülkesi, Kuh-ı Şu'a, Bi'rû'l-cin, Cebelü'l-Kamer vb. Eserin kahramanı Sarı Saltuk, bir destan kahramanında bulunması gereken bütün özelliklere sahiptir. Son derece güçlüdür, yüreğinde korkunun zerresi bile yoktur. Tek başına düşman içine yanar od gibi girmekte, düşman kalelerini fethetmektedir. Aman dileyen düşmanına karşı ise merhametlidir. Saltuk-nâme'de, yiğitte bulunması gereken özellikler ok atmak, yazı yazmak, suda yüzmek ve gezmek olarak sıralanırken, Sarı Saltuk'un bu dört hünerde mahir olduğu özellikle belirtilir [14].

Bu özellikler dışında Sarı Saltuk'un olağan üstü güçleri de olduğunu Saltuk-nâme'de mübalağalı bir şekilde anlatılmaktadır. Çok uzaklarda aleyhinde söylenenleri işitebilmekte, oturduğu yerden bir kılıç darbesiyle bir başka diyardaki düşmanını öldürebilmekte, tarafetü'l-ayn'da bir diyardan bir başka diyara gidebilmektedir. Düşmanları bir türlü Saltuk'u öldürememektedir; ok atarlar batmaz, kılıç vururlar kesmez, büyü yaparlar tesir etmez, suya atarlar boğulmaz, ateşe atarlar yanmaz. Bütün cinler ve melekler Sarı Saltuk'un yardımcısıdır. Hatta bu cinlerden birisi ile ahiret kardeşi bile olmuştur. Düşmanları ise kâfirler, zâlimler, cadılar, devler, canavarlar ve kötü cinlerdir. Dirse Han oğlu Boğaç Han boyunda olduğu gibi Hızır, pek çok defa Sarı Saltuk'un da imdadına yetişmiş, onu zor durumdan kurtarmıştır. Kitâb-ı Dede Korkut kahramanları gibi Sarı Saltuk da katı yay çeken, mızrağının ucunda er böğürten, tek başına kâfir ordularına karşı savaşa giden, kaleleri tepip yıkan, tekfur sarayını yerle bir eden, dört nala at süren, yalın

kılıç düşman üstüne üşen bir Türk kahramanıdır. Deli Dumrul gibi gözü karadır. İblise karşı, cinlere karşı korkusuzca savaşır. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü gibi Sarı Saltuk da Yiyir Alagöz'ü alt etmiş, Kaf Dağında gözleri tepelerinde olan bir kavmi kırmıştır [15]. Dede Korkut Kitabı ile Saltuk-nâme'deki motif ve olay benzerliklerine sadece bir örnek vermek istiyoruz. Gur hükümdarı Sa'd ile Sarı Saltuk'un hikâyesi Kitâb-ı Dede Korkut'taki Deli Dumrul boyundan izler taşımaktadır.

Bu hikâyede Sarı Saltuk Gur ülkesine gelir. Hükümdar Sa'd 700 yaşındadır. Kendisini herkesten üstün görmekte, öldüremeyeceği kimse olmadığını düşünmekte ve kendisini Tanrı saymaktadır. Saltuk, Sa'd'ın makamına çıkar ve Tanrı'nın elçisi olarak geldiğini söyler. Sa'd, hiç kimsenin kendisini öldüremeyeceğini, değil saraya girmek yanına bile yaklaşamayacağını söyleyerek Saltuk'u hapse attırır. Bütün kapıları kapattırır. Odasına çekilir. Gece odasına beyazlar giymiş, yüzü güneş gibi bir kişi belirir. Odasına nasıl girdiğini sorar. Bu kişi biren kaybolur. Nöbetçileri çağırır, her taraf aranır kimse bulunamaz. Sabah olunca Sa'd o geceki nöbetçilerin

hepsini öldürtür. Ertesi gece yeni nöbetçiler nöbette iken beyazlar giyinmiş güneş yüzlü kişi yine odasında görünür. Sa'd kılıcını çeker ve sorar:

“-Kimsin ? Benüm kasruma kandan geldün girdün ? Kankı kapudan geldün girdün ?

Pes ol şahs gülüp eyitti:

-Baña ya Sa'd b. 'Âmir kapu, baca, divar hail olmaz. Kandan dilersem andan girürem, diyüp yine belürsiz olup nâ-bedid oldı.”

Sabahleyin Sa'd yine bütün nöbetçileri öldürür ve o gece için yedi bin nöbetçi görevlendirir. Bu nöbetçilerin de öldürülmesinden korkan bir vezir, bu işin Saltuk ile ilgisi olabileceğini söyler. Saltuk'u zindandan çıkarup getiriler. Sa'd olanları anlatır. Saltuk, gelen kişinin Tanrı'nın elçisi olduğunu ve onunla konuşmasını söyler. O gece kişi Sa'd'ın odasına yine gelir. Sa'd kim olduğunu sorar. Tanrı'nın elçisi olduğunu ve Sa'd'a yedi yüz yıl ömür veren Tanrı'nın artık onu çağırdığını söyler. Sa'd, Tanrı'nın kaç askeri olduğunu sorar. Kişi, gökte yıldızların sayılabileceğini ama Tanrı'nın askerlerinin sayılamayacağını söyler. Sonunda Sa'd gitmeye razı olur. Ancak geri dönüp gelinceye kadar oğlunu kendi yerine tahta oturtmak ister. Bunun üzerine kişi şöyle söyler:

“-Yâ Sa'd bin Âmir ! Sen anda varınca girü bunda gelmezsin ve gelmek dahı istemezsin. Nitekim bir oglana var, anañ karnına gırgil şundan çıkduñ diyü ikdâm eylesen hiç razı olmaya. Varup girmege dahı kabil degüldür.”

Durumu anlayan Sa'd Saltuk'u hapisten çıkarttırır, vezirlerini yanına çağırır ve olanları anlatır. Gelen kişi Azrail'dir. Sa'd'a boy abdesti almasını ve kelime-i şahadet getirmesini söyler. Böylece Azrail Sa'd'ın canını alır [16]. Sarı Saltuk tarihî bir şahsiyettir, yaşadığı dönem, yaptıkları az çok bilinmektedir, ancak yine de Saltuk-nâme'de anlatılanlardan bu tarihî şahsiyetin yanında bir de efsanevî şahsiyet oluşmuştur. Esas olarak Sarı Saltuk'a ait menkıbeler dikkatlice incelendiğinde bunlara diğer gazilerin, erenlerin, destan kahramanlarının, masal kahramanlarının özelliklerinin ve maceralarının karıştığı görülecektir. Hiç şüphesiz Türk dünyası edebiyatının en görkemli edebî abidesi Kitâb-ı Dede Korkut da Saltuk-nâme'ye bu yönlerden büyük tesirde bulunmuştur.

Eserin müellifi Ebü'l-Hayr-ı Rûmî hakkındaki bilgilerimiz çok sınırlıdır. Kaynaklarda Ebü'l-Hayr-ı Rûmî'ye dair en küçük bir bilgi bile yoktur. Halk ağzındaki sözlü menkıbelerin derlenmesini ve kitap haline getirilmesini Fatih Sultan Mehmet'in şehzadesi Cem Sultan istemiştir. Ebü'l-Hayr-ı Rûmî, Cem Sultan'dan aldığı emirle Anadolu ve Rumeli'yi yedi yıl boyunca adım adım dolaşarak, Sarı Saltuk'un menkıbelerini derleyerek yazıya geçirmiştir. Hazırladığı eseri sultana sunmuştur [17]. Ebü'l-Hayr-ı Rûmî'nin bir derlemeci ciddiyetiyle menkıbeleri derlediği ve daha sonra aslına sadık kalarak menkıbeleri düzenleyip bir eser haline getirdiği görülüyor. Ancak, Saltuk-nâme, asla Kitâb-ı Dede Korkut gibi bir üslûba sahip değildir. Aynı yüzyılda yazılmış olmalarına [18] rağmen Kitâb-ı Dede Korkut'un akıcı üslûbu, anlatım zenginliği, dil kıvraklığı Saltuk-nâme'de yoktur. Kitâb-ı Dede Korkut'taki tasvirlerle Saltuk-nâme'de rastlanmaz. Saltuk-nâme usta bir yazarın elinden çıksaydı çok muhteşem bir eser haline gelebilirdi. Yine de Ebü'l-Hayr'ın büyük bir hizmeti vardır. Menkıbeleri derleyerek kitap haline getirmiş ve bu menkıbelerin unutulmasını önlemiştir. Ebü'l-Hayr-ı Rûmî mükemmel bir yazar olmayabilir ama Türk folklor derlemecilerinin atası sayılmalıdır. Kendisinden iki yüz yıl önce yaşamış bir kahramanın menkıbelerini büyük bir sabır ve emekle XV. yüzyılda derleyerek yazıya geçirmiştir.

Son olarak Saltuk-nâme'de Dede Korkut ile ilgili bir kayda dikkat çekmek istiyoruz. Saltuk-nâme'nin ikinci ve üçüncü cildinde Osmanoğullarının İshak peygamberin oğlu Ays neslinden ve Korkut Ata [19] soyundan oldukları belirtilmektedir. Bu konuda en ayrıntılı bilgi Saltuk-nâme'nin üçüncü cildindeki Kıssa-i Diger Gazâ başlığını taşıyan bölümde yer alır. Sarı Saltuk öldü diye haber yayılınca bunu fırsat bilen düşmanlar Anadolu'ya saldırırlar. Sultan Alâüddin'e bu haber ulaştığında Anadolu'nun kuzeyini emanet edecek bir kişi düşünürler. Bu bölüm Saltuk-nâme'de şu şekilde anlatılmaktadır: "...Bir kimesne buluş kim bu Harcenevan tarafın aña virelüm, kâfirlere

vara, gazâ ide, kâfirlerden ne alursa ol anuñ mülki ola.” didi. Vardılar begler ittifak idüp Ertugrulı’yı anıldılar ve oğlu Alp Osmân’uñ gazâların ve Şerîf’uñ aña himmetlerin ve ogul idindügin ve nesebde dahı hem asıl idügin. İshak Peygamber oğlu ‘Ays aslındandır ve Korkud Ata anuñ oğlanlarıdır. Salb i’tikadlı Oguzlardır. Türk-i sâdık bunlardır... diyüp Sultân’a vâsf ve medh ittiler. Sultân gönjinden Osmân’a muhabbet idüp emr itti da’vet-nâme yazdılar, mühürlediler. Peyk eline virüp gönderdiler [20].

Bilindiği gibi Kitâb-ı Dede Korkut’ta Dede Korkut’un Oğuzların Bayat boyundan olduğu belirtilmektedir. Bu kayda göre Oğuzlar, dolayısıyla Dede Korkut ve Osmanoğulları İshak Peygamberin oğlu Ays aslından gelmektedir. Saltuk-nâme’nin ikinci cildinde de benzer ifadelerle bu bilgi tekrarlanmıştır [21]. Yaptığımız araştırmaya göre daha önce böyle bir bilgi kaydına rastlamadık. Kur’an’da İshak Peygamberin oğlu olarak sadece Yakup Peygamberin adı geçmekte, Ays’tan söz edilmemektedir. Ancak İslâm kaynaklarında İshak Peygamberin iki oğlu olduğu ve bunlardan birinin adının Ays, diğerinin adının da Yakup olduğu kaydedilmektedir [22]. Eski Ahitte (Tevrat) İshak Peygamberin ilk oğlunun Esav olduğu belirtilmektedir [23]. Saltuk-nâme müellifinin bu bilgiyi nereden aktardığı konusunda da bir kayıt yoktur. Ebü’l-Hayr-ı Rûmî, eseri bir Osmanlı şehzadesi için yazdığından, fırsat buldukça eserde Osmanoğullarını övmektedir. Bu kaydın da aynı düşüncenin sonunda yazılmış olması mümkündür. Konu araştırmaya ve tartışmaya açıktır. Ancak, Saltuk-nâme’de Dede Korkut’un anılması, Dede Korkut’un ününün son derece yaygın olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Motif ve olay benzerlikleri Saltuk-nâme’nin Kitâb-ı Dede Korkut’tan yer yer etkilendiğini de göstermektedir.

[1] Sarı Saltuk hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şükrü Halûk Akalın, “Ebülhayr Rûmî”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 10, İstanbul, 1994, s.360-362; Yrd. Doç. Dr. Kemâl Yüce, Saltuk-nâme’de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayını, Ankara, 1987, s.20-100

[2] Şükrü Halûk Akalın, “Saltuk-nâme I (İnceleme-Metin)”, doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1987, s.VII-XX. Tezin metin bölümü Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır. Ebü’l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme I, Haz. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Ankara, 1987. Daha sonra da ikinci ve üçüncü cilt yayımlanmıştır: Ebü’l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme II, Haz. Dr. Şükrü Halûk Akalın, İstanbul, 1988; Ebü’l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme III, Haz. Doç.Dr. Şükrü Halûk Akalın, Ankara, 1990. Bildirimizde Saltuk-nâme’den sunduğumuz örnekler bu yayınlardan alınmıştır. Sayılar cilt ve sayfayı göstermektedir.

[3] agt, s.XIII

[4] Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Süleymaniye Kütp. 4582, 2627/1

[5] Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Veli, Millet Kütp.1366, 987, 1132, 1076, 1075; Süleymaniye Kütp. 3072 Velâyet-nâme-i Otman Baba

[6] Akalın, agt, s.VII

[7] agt, s.XII

[8] agt, s.XXII

[9] agt, s.XXII

[10] agt, s.XXII

[11] Doğan Akasan, Her Yönüyle Dil, TDK yayını, Ankara, 1982, s.121

[12] Akalın, agt, s.XXII

[13] Dr. Şükrü Halûk Akalın, “Saltuk-nâmedeki Ad Verme Hadiseleri”, III. Milli Türk Folkloru Kongresi, Konya, 1989

[14] Akalın, agt, s.XXIII

[15] Saltuk-nâme II, s. 92-93; Yüce, s.216

[16] Saltuk-nâme I, 369-378

[17] age, s.366-367

[18] Saltuk-nâme'nin telif tarihi kesin olarak belirtilmiyorsa da, A.Baki Gölpinarlı, Ebü'l-Hayr-ı Rûmî'nin verdiği bilgilerden yola çıkarak eserin 1480 yılında tamamlanmış olabileceğini belirtmiştir bk. Abdülbaki Gölpinarlı, Yunus Emre Hayatı, İstanbul, 1936

[19] Bu konuda ayrıca bk. Orhan Şaik Gökyay, “Dede Korkut”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 9, İstanbul, 1994, s. 77

[20] Saltuk-nâme III, s.238-239

[21] Saltuk-nâme II, 108

[22] Ahmed Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ, C. I, İstanbul, 1969, s.12

[23] Esav kırmızı derili ve tüylü olarak doğmuştur. Büyüyünce avcılık yapmaya başladı. Kardeşi Yakup ise çoban oldu. Esav'ın avdan eli boş ve aç döndüğü bir gün Yakup pişirdiği bir sebze çorbası karşılığında ağabeyliği Esav'dan satın almıştır. Kırmızı derili olması sebebiyle Yakup ona kırmızı, kızıl anlamındaki Edom adını takmıştır. İshak ölürken Esav'ın babasının hayır duasını almasını engellemiştir. Bunun üzerine Esav, Yakup'u öldürmek istemişse de Yakup kaçarak kurtulmuştur. Yirmi yıl sonra döndüğünde Esav Yakup'u affetmiştir. Kitabı Mukaddese göre Esav'ın soyundan gelen Edomlular M.Ö. 13. yüzyılda Ürdün'ün güneybatısına yerleşmişler ve Yakup'un soyundan gelen İsrailoğulları ile sık sık çatışmışlardır. Sonunda Edomlular İsrailoğullarının yönetimine girmişlerdir. bk. AnaBritannica, C. 8, İstanbul, 1988, s. 286